

PROPAGANDA CA MIJLOC DE MILITARIZARE A SPORTULUI ÎN URSS ÎN ANII CELUI DE-AL II-lea RĂZBOI MONDIAL

Loghin Diana, studentă,

Savin Alexandru, asist. univ., Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău

Abstract. *The main goal of the research, which is based on the Krasny Sport newspaper, is to clarify the validity of the beliefs about the entirely applied and militarized nature of sport during the war. Besides, the research traces the origins of the transformation in the functional and role-based model of sport at that time. The novelty of the research is that it focuses on the developments in covering sporting events that reflect changes in understanding the essence and aims of sport movement during the years generally believed to be the time of its suspension because of the war. Based on the logical and historical approaches, the research uses conceptual analysis as well as the descriptive and comparative methods.*

Keywords: *sport, sport journalism, physical training, sport movement.*

Actualitatea lucrării: politizarea și militarizarea sportului, este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă mișcarea sportivă internațională. Combaterea acestui fenomen ar contribui la revenirea la principiile enunțate în Carta Olimpică.

Scopul cercetării: de a demonstra eficiența propagandei sovietice în militarizarea sportului cu scopul de a pregăti rezerve pentru armată în condițiile stării de război.

Ipoteza cercetării: s-a presupus că materialul cercetării va contribui la combaterea fenomenului militarizării și politizării sportului.

Metodele utilizate: abordarea sistemică, metoda istorică, observația, analiza și sinteza.

Rezultatele cercetării: În baza abordării sistemice a problemei, s-a demonstrat că în condițiile stării de război, activitatea în domeniul culturii fizice și sportului nu numai că nu a fost sistată, ci dimpotrivă - intensificată, pentru a asigura armata cu tineri recruți suficient de bine pregătiți pentru prestarea serviciului militar și a ridica moralul de luptă al ostașilor de pe front.

Introducere. Sistemul de organizare a sportului în fiecare țară este format în funcție de o serie de factori, inclusiv tradițiile istorice, forma de guvernare, ideologia dominantă, condiții socioeconomice, nivelul de dezvoltare a științei, tehnologiei și culturii sociale. În Uniunea Sovietică dezvoltarea mișcării culturii fizice și sportului a fost condiționată de o orientare politică pronunțată și folosită ca mijloc de educație și luptă ideologică[1]. În anumite situații excepționale, precum ar fi războiul, scopurile, mijloacele și metodele utilizate pot varia.

Popaganda și sportul în URSS în anii celui de-al II-lea Război Mondial

În ajunul războiului sovieto-german din anii 1941-1945 (numit în propaganda ruso-sovietică drept „Marele Război pentru Apărarea Patriei” – MRPAP), sportul, considerat ca făcând parte dintr-un domeniu mai vast - cultura fizică, a servit pentru pregătirea fizică a recruților și populației la locul de muncă, adică în scopuri militare sau paramilitare[2].

În ajunul războiului, pe la sfârșitul anilor 1930, sportul și propaganda sportivă sovietică erau axate pe demonstrarea „puterii de neînvinc a poporului sovietic, devotamentului său fără margini față de partidul comunist și guvernul sovietic, disponibilitatea de a-și apăra patria

socialistă și munca pașnică în fața oricărui inamic, pentru a „consolida puterea de apărare astatului muncitoresc-țăranesc”[3]. Ziarul „Krasnî Sport” promova răspândirea generală a noului complex sportiv GMA („Gata pentru Muncă și Apărare – n.a.), care din anul 1939 avea un caracter paramilitar pronunțat. Se sublinia că „...un cetățean al URSS ar trebui să fie sănătos, fizic puternic, agil și bine pregătit, mai ales în condiții de luptă. El trebuie să fie capabil să depășească obstacolele, să facă schi, să tragă din armă, să arunce o grenadă, să lupte cu baioneta corp-la-corp, să alerge, să înoate și să facă exerciții simple de gimnastică”[4].

Tonul general al publicațiilor, sloganurile și titlurile editoriale aminteau cititorilor că țara în curînd va avea nevoie de luptători bine pregătiți, ceea ce și s-a confirmat începînd cu anul 1937, cînd URSS s-a lansat „de facto” în cel de-al II-lea Război Mondial (conflictele cu Japonia la lacul Hasan și Halhin-Gol și cu Finlanda).

Evident, punctul de cotitură în schimbarea accentelor și percepției funcției sportului și obiectivelor ideologice în formarea „homo sovieticus” a căzut pe perioada războiului. În asemenea condiții, s-ar fi părut că în fața statului și aparatului propagandistic sovietic ar fi stat sarcini cu mult mai importante decît sportul.

Odată cu începutul războiului sovieto-german, conținutul publicațiilor ziarului „Krasnî Sport” a devenit continuarea logică a politicii editoriale din anii 30, fiind axată pe pregătirea noilor recruți. Pe lângă fronturi au fost create secții sportive. Printre altele, primul decan al Facultății de Sport al Institutului Pedagogic (astăzi universitate) „Ion Creangă, S. I. Krasotkin, a condus o asemenea secție pe Frontul din Karelia. Activitatea acestora, pe lângă aspectul practic, mai avea și un puternic conținut propagandistic. Despre aceasta ne vorbesc titlurile unor articole din ziarul „Krasnî Sport”, precum: „Sportivii în luptele pentru Shlisselburg”, „Maeștii schiului pe prima linie”, „Sprinterul Scerbakov în lupta aeriană” etc.

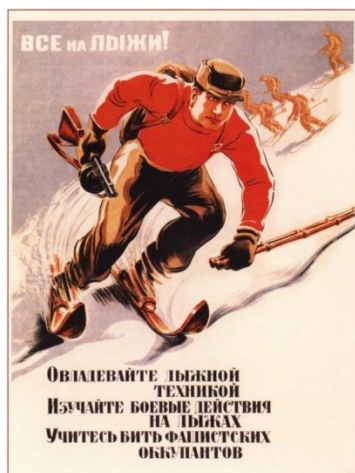

Inițial, sportul a servit în calitate de simbol al încrederii într-o victorie fulgerătoare și revenirii rapide la viața pașnică. Doctrina militară a „blitzkrieg”-ului în ipostaza sa sovietică, promitea o victorie rapidă și cu puține jertfe. Această idee se regăsește și în materialele publicate în ziarul de branșă „Krasnî Sport” – unica dintre publicațiile sportive care a continuat să fie editată în timpul războiului. Ziarul era organul de presă al Comitetului Unional pentru Educație

Fizică și Sport de pe lângă Sovietul Comisarilor Poporului din URSS (denumirea de pînă la 1946 a guvernului URSS, n.a.). Ca și alte publicații periodice centrale, „Krasnâi Sport“ servea nu numai la publicarea noutăților sau ideologizarea maselelor, dar și pentru a forma la cititori o concepție clară privind rolul sportului în lupta împotriva cotropitorilor naziști.

Către anul 1943, situația de pe fronturi s-a schimbat radical. Inițiativa strategică a trecut de partea aliaților și a devenit clar că Germania hitleristă a pierdut războiul. S-au schimbat respectiv și dispozițiile din rândurile armatei, precum și a populației din spatele frontului. Aceasta a contribuit la o reorientare a politicii și propagandei partidului comunist și a statului sovietic vizavi de rolul sportului în societate, armată și economie. Se fac vizibile primele contururi ale schimbărilor în sportul și mișcarea sportivă sovietică, care au survenit imediat după sfârșitul războiului. A fost abandonat conceptul autarcic al sistemului sportiv, dominant în perioada interbelică și integrarea lui în mișcarea sportivă internațională.

Propaganda sovietică vehicula ideea că activitatea sportivă trebuie să aibă o dublă destinație: dezvoltarea fizică generală și pregătirea unui viitor soldat. În toată țara au fost create organizații sportive-militare de genul DOSAAF sau OSOVIAHIM, care pregăteau sportivi pentru genurile tehnice de sport (tir, biathlon, parașutism, pilotaj etc.) cu o pronunțată tentă militară. Se organizau competiții de schi-fond în măști anti-gaz cu atacuri chimice simulate combinate cu aruncarea grenadelor și tragerea la țintă. În ziarul „Krasnâi Sport“ a fost lansat sloganul: „Un schior bun, trebuie să fie și un bun țintaș și aruncător de grenade”.

Campionii și ceilalți sportivi de performanță, prin exemplul propriu, trebuiau să demonstreze milioanele de suporteri și o bună pregătire militară necesară soldaților armatei roșii și marinarilor flotei militar-maritime sovietice. În presă au apărut foto ale deținătorului recordului mondial la înot, L. Meshkov, care înota în echipament militar și cu arma în spate; a campionului URSS la săritura în înălțime sau a sprinterului N. Ozolin, parcurgînd un cîmp cu obstacole etc. Maestrul Emerit al Sportului din URSS, antrenorul Ivan Sergeev a publicat un articol metodic în ziarul „Krasnâi Sport“, intitulat „Aruncarea grenadelor de către schiori”[5].

Situația favorabilă de pe fronturi și-a pus amprenta și asupra conținutului ziarului. Deși timid și pe ultima pagină, totuși sunt inserate articole și știri despre activitatea sportivă și competițională din spatele frontului[6]. Diferența dintre materialele dinainte și după 1943 este

din ce în ce mai izbitoare. În anii 1941-42 sportul era tratat ca un mijloc de susținere a moralului de luptă și simbol al rezistenței poporului sovietic și de pregătire a rezervelor umane pentru front. După anul 1943, din ce în ce mai frecvent apar materiale despre evenimente sportive din diferite regiuni situate departe de linia frontului și care nu aveau tangență cu situația de pe fronturi: „Campionatul Gruziei la box”, „Competiții la patinaj-viteză”, „Campionatul la hochei pe gheață” etc. Aceste publicații veneau să întărească încrederea oamenilor în victoria finală și revenirea la viața pașnică[8].

Un capitol aparte îl constituie articolele care pentru prima dată după revoluție vorbesc despre ieșirea sportului sovietic din autoizolarea benevolă. Se sublinia că „...poporul sovietic tinde spre o prietenie constantă și cooperare cu popoarele altor țări iubitoare de pace în toate domeniile vieții economic-culturale și în sport, care, după cum se știe, a jucat întotdeauna un rol important în cooperarea culturală dintre popoare”[8]. Asemenea tonalitate era inimaginabilă până la război. Din anul 1946 este schimbată și denumirea ziarului, din „Krasnâi sport” („Sportul roșu”) – în „Sovetskii sport” („Sportul sovietic”)[9].

După coborârea „Cortinei de Fier” și declanșarea „Războiului Rece”, sportul devine un instrument propagandistic, menit să demonstreze superioritatea modelului politic sovietic. În perioada postbelică, sportul de performanță a contribuit la formarea „image”-ului Uniunii Sovietice ca supraputere. Alături de știință, tehnologie spațială, balet, sportul deveni unul dintre brandurile menite să îmbunătățească autoritatea Uniunii Sovietice atât pe plan extern, cât și intern.

Concluzii. Războiul sovieto-german din anii 1941-1945, a schimbat radical vectorul propagandei sovietice din domeniul culturii fizice și sportului. De la autarhia și autoizolarea interbelică s-a trecut treptat la includerea sportului sovietic în mișcarea sportivă internațională. Acest fapt a fost posibil datorită încadrării URSS în alianța antifascistă cu Anglia și Statele Unite.

Războiul Rece, care a urmat imediat după cel de-al II-lea RM, nu a întrerupt acest proces, ci a inclus sportul sovietic în războiul propagandistic dintre cele două sisteme politice mondiale: totalitar-comunist și Lumea Liberă.

Referințe bibliografice

1. Эдельман Р. Серьезная забава. История зрелищного спорта в СССР. М., 2008. (Edelman R. Serious Fun. A History of Spectator Sports in the USSR. New York, 1993.) (Edel'man R. Ser'eznaya zabava. Istoriya zrelishchnogo sporta v SSSR. Moskva, 2008. S. 128.)
2. Вперед, испытанным ленинско-сталинским путем! // Красный спорт. 1940. №1. (Vpered, ispytannym leninsko-stalinskim putem! // Krasnyy sport. 1940. № 1.)
3. Сергеев И. Метание гранаты с лыж // Красный спорт. 1940. № 7. (Sergeev I. Metanie granaty s lyzh // Krasnyy sport. 1940. № 7.)
4. Ульянов Б. Впервые за 26 лет чемпионы Москвы – ленинградцы // Красный спорт. 1943. № 36. С. 3. (Ul'yanov B. Vpervye za 26 let chempiony Moskvu – leningradtsy // Krasnyy sport. 1943. № 36. S. 3.)
5. Снова к жизни // Красный спорт. 1943. № 42. С. 1. (Snova k zhizni // Krasnyy sport. 1943. № 42. S. 1.)
6. Заславский М. Международное обозрение // Советский спорт. 1946. № 94. С.7. (Zaslavskiy M. Mezhdunarodnoe obozrenie // Sovetskiiy sport. 1946. № 94. S. 7.)